

**Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius
dr. Vigilijus Sadauskas**

AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAI IR TEISĖS AKTAI. KADA ĮPAREIGOJIMAI, KADA ĮSIPAREIGOJIMAI?

KONFERENCIJA-DISKUSIJA „AKADEMINĖ ETIKA IR TEISĖS NORMOS“

Lietuvos Respublikos Seimas
2017 m. gruodžio 13 d.

Kas yra ETIKA?

- filosofinis mokslas apie dorovę;
- **žmonių dorovinio elgesio normų sistema**, moralės sinonimas.

- Etikos norma

– tai tam tikros bendruomenės narių pripažįstama, sutarta ir išreikšta, bet ne kitų valstybės institucijų „primesta“, etiško elgesio **taisyklė**, kuri gali būti įtvirtintina Etikos kodekse, taisyklėse, gairėse, giduose ir kt.

Kas yra NORMA?

- tikslus nurodymas, taisyklė.

- Teisės norma

– tai valstybės ar atitinkamų įgaliotų visuomeninių organizacijų priimta, **sankcionuota**, formaliai apibrėžta **privaloma taisyklė**, kurios vykdymas garantuojamas santykio dalyvių poveikio mechanizmais.

Etikos norma yra **įsipareigojimas**, o ne **ipareigojimas**.

KAS YRA ETIKA?

Kalifornijos technologijos institute* visa akademinės garbės sistema remiasi pagrindine trumpa nuostata: „*Nė vienas Kalifornijos technologijos instituto akademinės bendruomenės narys negali nesąžiningai igyti pranašumo prieš kitus Instituto bendruomenės narius.*“

Šia nuostata kaip **pamatine, kertine, pagrindine** Kontrolierius vadovavosi rengiant rekomendacijas mokslo ir studijų institucijoms bei vadovaujasi nagrinėjant skundus ir atliekant tyrimus.

Etikos normos – tai pačių akademinės bendruomenės narių pripažįstamos, sutartos ir išreikštos etiško elgesio taisyklės, kurios nei turiniu, nei forma negali būti priskirtos teisės normoms, o akademinės etikos kodeksas nei paskirtimi, nei turiniu ir forma negali būti ir nėra priskirtas teisės aktui.

Akademinės etikos kodeksai nėra teisės aktai. Tai yra akademinės bendruomenės nario savanoriškas įsipareigojimas ir patvirtinimas laikytis sutartų akademinės etikos taisyklių.

Todėl akademinės etikos normų, įtvirtintų akademinės etikos kodeksuose, kurie nėra teisės aktai pažeidimo nustatymo atveju negali būti pagal analogiją taikytinas teisės pažeidimo sudėties nustatymo kriterijus.

- * *California Institute of Technology Honor Code*, <https://www.admissions.caltech.edu/content/honor-code>

REKOMENDACIJOS DĖL AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSŲ MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJOMS

REKOMENDACIJOS AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAMS

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. ISAK-2485 „Dėl rekomendacijų akademinės etikos kodeksams patvirtinimo“

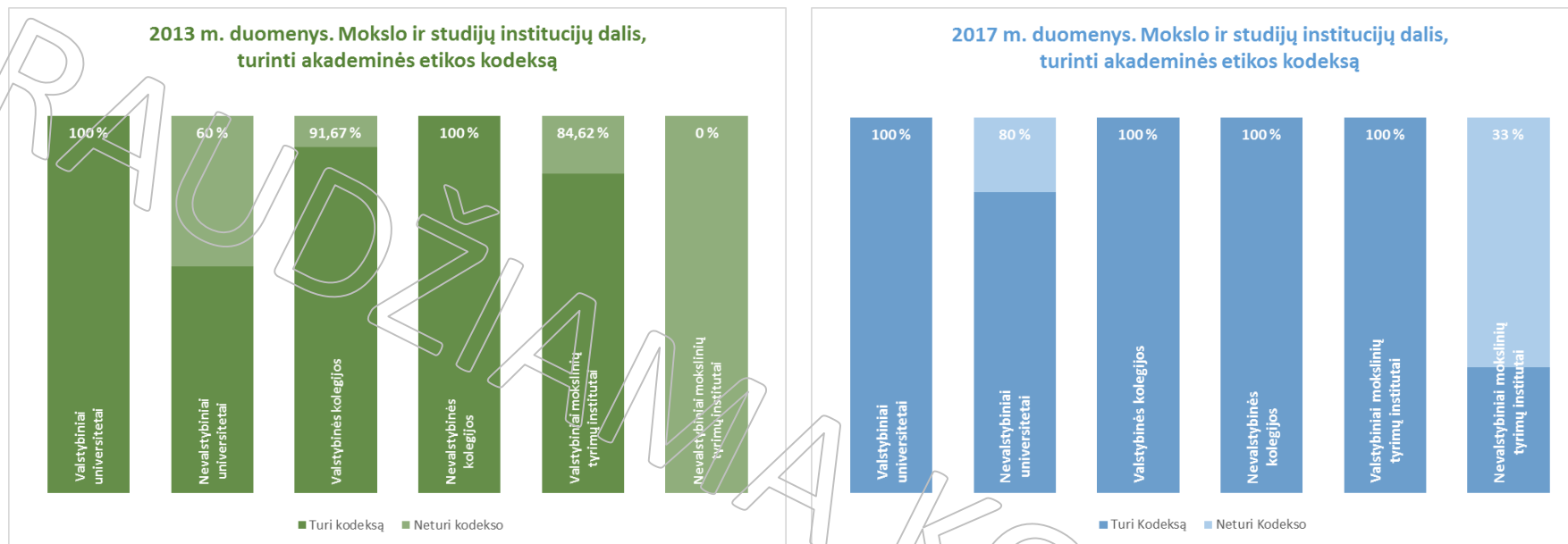
Negalioja nuo 2009-06-24

MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSŲ PRIĖMIMO, ĮGYVENDINIMO IR PRIEŽIŪROS REKOMENDACIJOS

Projektas parengtas ir pristatomas mokslo ir studijų institucijoms 2014 m.

Patvirtintas Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2015 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. V-16.

AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAI MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJOSE

Pateikiamos lentelės sudarytos remiantis Kontrolieriaus atliktų mokslo ir studijų institucijų rezultatais.

2013 m. apklausos duomenimis akademinės etikos kodeksų neturėjo:

40 % nevalstybinių universitetų, 8,33 % valstybinių kolegijų, 15,38 % valstybinių mokslinių tyrimų institutų. Akademinės etikos kodekso neturėjo nė vienas nevalstybinis mokslinių tyrimų institutas.

2017 m. apklausos duomenimis, akademinės etikos kodeksų nebuvo patvirtinę:

20 % nevalstybinių universitetų ir 66,7 % nevalstybinių mokslinių tyrimų institutų.

MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ VIEŠAI SKELBIAMI AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAI

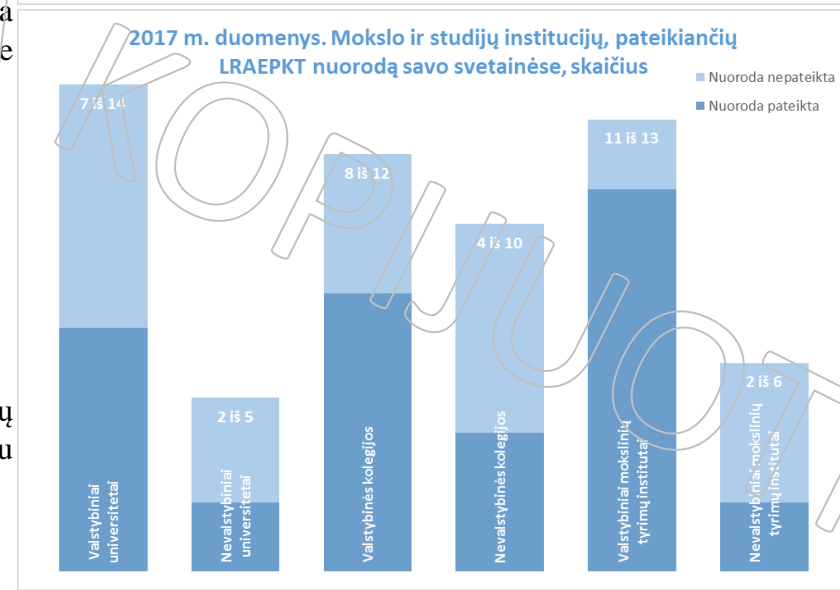
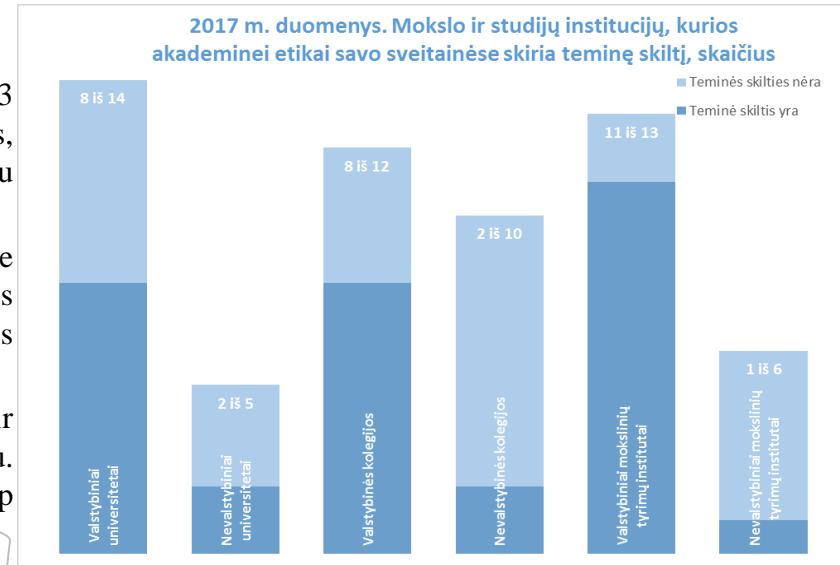
2017 m. apklausos duomenimis kiek daugiau nei pusė (53,33 %) mokslo ir studijų institucijų savo interneto svetainėse turėjo skiltis, kuriose su akademinė etika susijusi informacija buvo grupuojama teminiu požiūriu.

Šiose skiltyse suinteresuotiems asmenims vienoje vietoje pateikiama: akademinės etikos kodeksas, duomenys apie akademinės etikos komisiją, jos sudėtį ir veiklą; taip pat akademinės etikos komisijos kontaktinė informacija.

Vis dėlto su akademinė etika susijusi informacija mokslo ir studijų institucijų svetainėse dažnai nėra grupuojama teminiu požiūriu. Akademinės etikos kodeksas pateikiamas kaip studentams svarbus arba kaip vidinės veiklos dokumentas.

Su akademinės etikos komisija susijusi informacija pateikiama atskirai, dažnai mokslo ir studijų institucijos struktūrai skirtose skiltyse.

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos interneto svetainės nuoroda pateikiama kiek daugiau nei pusės (56,67 %) mokslo ir studijų institucijų svetainėse.

PLAGIATAS, SUTAPTIS IR CITATA

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne plagiato sąvoka apibrėžiama kaip autorystės pasisavinimas.

Sutaptis apibrėžimas – pasidarymas tokio pat, sutapimas.

Citata - tiksli ištrauka.

KLAIDINGA NUOMONĖ

plagiatas

≠

sutaptis

PAVYZDYS

Jeigu autorius panaudoja 1-ą Maironio eilėraščio „Trakų pilis“ posmą (toliau – Eilėraštis) ir prideda 2-ą savo kūrybos posmą, tai lyginant Eilėraščio ir naujo kūrinio tekstus, sutaptis bus 50 %, t. y. 1-as posmas iš 2-jų.

Pirmas posmas:

Pelėšiais ir kerpėm apaugus aukštai

Trakų štai garbinga pilis!

Jos aukštus valdovus užmigdė kapai,

o ji tebestovi dar vis.

Bet amžiai bėga, ir griūvančios sienos

kas dieną nyksta, apleistos ir vienos!

Antras posmas:

Pilis didinga, pilis valdovų,

Pilis didinga, pilis milžinų,

Pilis didinga, pilis galinga,

Pilis didinga, pilis senoji,

Pilis didinga, pilis nemirtinga,

Pilis didinga, pilis...

Jei nėra laikomasi citavimo taisyklių ir nenurodoma, kad 1-as posmas yra Maironio, tada tai traktuojama kaip **plagiatas**, jei laikomasi citavimo taisyklių ir pateikiama nuoroda, tai – **sutaptis**.

Naudojant 1-ą Maironio Eilėraščio posmą ir pridėjus 999-is savo kūrybos posmus, lyginant seną ir naują tekstus, sutaps 0,1 % teksto, tai yra 1-as posmas iš 1000-io.

Abiem šiais atvejais skiriasi tekstų sutapčių procentinė išraiška, tačiau nesilaikant citavimo taisyklių ir nepateikiant nuorodos į informacijos šaltinį, Maironio Eilėraščio 1-as posmas bus suvokiamas kaip plagiatas. Net ir 0,1 % teksto gali būti plagiatas.

TEISMŲ PRAKTIKA (1)

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje Nr. 3K-3-551-611/2015 yra konstatavęs, kad **„vien tai, kad vėliau priimti teisės aktai *expressis verbis* plagiatą įvardijo kaip vieną iš mokslininko nesąžiningumo formų, savaime nereiškia, kad iki tol plagiatas nebuvo laikomas neteisėtu.** <...> sprendžiant dėl asmeniui suteiktų teisių, svarbu jų neabsoliutinti ir jas vertinti atsižvelgiant ne tik į šio asmens, bet ir į visos visuomenės interesus. <...> tęstinis naudojimas suteiktu mokslo daktaro laipsniu lemia ir tęstinę galimybę patikrinti šio suteikimo teisėtumą, taip pat sudaro prielaidas išvadai, kad senaties terminas mokslo laipsnio panaikinimui nėra taikomas. <...> visuotinai pripažįstamas principas „iš neteisės teisė neatsiranda“ suponuoja išvadą, kad asmuo, nepagrįstai gavęs mokslo laipsnį, neįgyja teisėtų lūkesčių šį laipsnį išlaikyti, todėl teisme jie nėra ginami“.

Taigi, neišsprendus plagiatu problemos mokslo darbe kaip plagijavimo rezultato, pažeidimo pasekmės aktualumas laiko požiūriu netaptų menkesnis. Priešingai, senaties termino taikymu akademinės etikos pažeidimams konstatuoti būtų užkertamas kelias tiesai išaiškinti ir „sukuriamos“ sąlygos „tinkliniam plagijavimui“, t. y. nuplagijuotas kūrinys (jo dalis) būtų cituojamas kitame kūrinyje (kūriniuose), nuplagijuoto kūrinio autorius būtų nuslepiamas, o pirminis plagiatorius nurodomas kaip autorius.

Todėl nustatytos Kontrolieriaus veiklos organizavimo akademinės etikos pažeidimų atveju principinės nuostatos yra nukreiptos ne į atsakomybės pažeidėjui skyrimą, bet į akademinės etikos pažeidimo fakto konstatavimą ir priežiūrą bei kontrolę, taip užtikrinant Kontrolieriaus uždavinį prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip mokslo ir studijų institucijos laikosi akademinės etikos kodeksų.

HIPOTETINĖ SITUACIJA

Sustabdžius sprendimą, kuriuo Kontrolierius konstatavo plagiata, mokslo darbai ir toliau gali būti cituojami kitų asmenų, nurodant klaidingą citavimo šaltinį. Hipotetinė situacija. Jeigu *Vardenis Pavardenis* savo vardu publikuoja kūrinį ir nurodo, kad šių eilių autoriumi yra *jis*:

„Lietuva, Tėvyne mūsų,
Tu didvyrių žeme,
Iš praeities Tavo sūnūs
Te stiprybę semia.

Tegul Tavo vaikai eina
Vien takais dorybės,
Tegul dirba Tavo naudai
Ir žmonių gėrybei.

Tegul saulė Lietuvoj
Tamsumas prašalina,
Ir šviesa, ir tiesa
Mūs žingsnius telydi.

Tegul meilė Lietuvos
Dega mūsų širdyse,
Vardan tos Lietuvos
Vienybė težydi!“

Kontrolierius priima sprendimą, kuriuo konstatuoja, kad *Vardenis Pavardenis* nuplagijavimo, kas nežino, Vinco Kudirkos eiles, todėl pažeidė akademinio sąžiningumo principą.

Vardenis Pavardenis Kontrolieriaus sprendimą apskundžia teismui ir paprašo taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones ir stabdyti Kontrolieriaus sprendimą.

Ar teisėjas, vadovaudamasis vien prielaidomis ir *prima facie* principu, tenkins *asmens* prašymą?

TEISMŲ PRAKTIKA (2)

Vilniaus apygardos administracinis teismas (teisėja: Liudmila Zaborovska) 2017-11-24 nutartimi tenkino pareiškėjo prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo ir sustabdė Kontrolieriaus sprendimo galiojimą iki galutinio teismo sprendimo administracinėje byloje įsitiesėjimo dienos. Teismas nutartį grindė vertindamas tik pareiškėjo motyvus ir nutartį pagrindė atsižvelgęs tik į tai, kad „Pareiškėjas nurodo, <...> jog [Universitetas] viešai informavo, jog pradėjo <...> laipsnio panaikinimo procedūrą, akivaizdu, jog prašymas dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių nėra grindžiamas tik prielaidomis. Mokslo įstaiga atliko parengiamuosius veiksmus Skundžiamo sprendimo vykdymui: parengė tvarką, kaip galėtų būti naikinami moksliniai laipsniai, šią tvarką pateikė <...> Senatui tvirtinti. <...> Skundžiamo sprendimo pagrindu artimiausiu metu bus priimtas <...> sprendimas dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos <...> panaikinimui. <...> panaikinus sprendimą dėl mokslo kvalifikacijos <...> suteikimo, <...> sprendimo vykdymas būtų itin sudėtingas ir reikalaujantis naujo teisminio ginčo inicijavimo. <...> reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymas šioje byloje būtų proporcingas ir neapsunkintų atsakovo padėties, tretiesiems asmenims netrukdytų jų funkcijų, tik užtikrintų efektyvią esamos faktinės situacijos apsaugą bei neleistų apsunkinti teismo sprendimo įgyvenimo“.

Teismas iš esmės rėmėsi tik *prima facie* (lot. iš pirmo žvilgsnio) argumentais, todėl manytina, kad pažeidė viešąjį* ir trečiųjų asmenų interesus.

* Pagal Lietuvos Konstitucinio Teismo išaiškinimą viešasis interesas – tai visuomenės ar jos dalies interesai, kuriuos valstybė, vykdydama savo funkcijas, yra įpareigota užtikrinti ir tenkinti (Konstitucinio Teismo 1998 m. birželio 18 d., 2001 m. balandžio 2 d. nutarimai). Akademinė bendruomenė yra visuomenės dalis, todėl darytina išvada, kad teismas, nevertindamas jos intereso, nevertino galimo viešo intereso svarbos.

TEISMŲ PRAKTIKA, NEATITINKANTI REGLAMENTAVIMO (1)

Vilniaus apygardos teismas (teisėjų kolegija: Milda Vainienė, Violeta Petkevičienė, Donatas Vansevičius) 2015-11-09 sprendime konstatuoja: „<...> Tarnybos ir Kontrolieriaus veiklai taikytinas Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas (toliau – ir VAI), kurio 8 str. 1 d. įtvirtinta, kad individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktu normomis, o taikomos poveikio priemonės turi būti motyvuotos. <...>.“

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (teisėjų kolegija: Anatolijus Baranovas, Ričardas Piličiauskas ir Skirgailė Žalimienė) 2017-04-10 nutartyje konstatuoja: „<...> Kontrolieriaus <...> priimamas sprendimas privalo būti motyvuotas ir pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktu, reglamentuojančių akademinę etiką ir procedūras, normomis, t. y. sprendime turi būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo Kontrolierius vadovaujasi priimdamas administracinį aktą. <...> Tam, kad individualus teisės aktas būtų teisėtas, jis turi apimti faktinių aplinkybių tyrimą, taikytinos teisės normos paiešką, teisinį nustatytų faktų vertinimą (kvalifikavimą). <...>“.

Klausimai:

- kokiais teisės aktais ir kokiomis teisės normomis turi būti pagrįstas Kontrolieriaus sprendimas, jei akademinės etikos kodeksai nėra teisės aktai, o etikos normos nėra teisės normos?
- Ar Kontrolieriaus sprendimas ta dalimi, kuria konstatuojamas akademinės etikos (ne teisės) akto pažeidimas, t. y. taikomos ne teisės, o akademinės etikos normos, vertintinas kaip individualus administracinis aktas, t. y. teisės taikymo aktas?

TEISMŲ PRAKTIKA, NEATITINKANTI REGLAMENTAVIMO (2)

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (teisėjų kolegija: Anatolijus Baranovas, Ričardas Piličiauskas ir Skirgailė Žalimienė) 2017-04-10 nutartyje konstatuoja: „<...> iš Kontrolieriaus sprendimo turinio matyti, kad jame buvo ne tik konstatuota, kad pareiškėja padarė akademinės etikos pažeidimą, bet ir nuspręsta apie tai informuoti Šiaulių universitetą ir Švietimo ir mokslo ministeriją <...>, kas savo ruožtu negali būti prilyginama atsakomybės pareiškėjai taikymui, tačiau gali turėti įtakos pareiškėjos statusui, jos reputacijos vertinimui. <...> Todėl <...> argumentas, kad Kontrolieriaus sprendimas pareiškėjai nesukelia jokių teisinių padarinių, yra atmestinas. <...>.“

Klausimai:

Mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 11 dalies 1 punkte nustatyta, kad Kontrolieriui nustačius asmenis, padariusius akademinės etikos ir procedūrų pažeidimus, yra informuojamas pareiškėjas, mokslo ir studijų institucija ir Švietimo ir mokslo ministerija.

- Ar minėti teisėjai siūlo nepaisyti imperatyvios įstatymo normos?
- Ar informavimas savo teisinėmis pasekmėmis prilygintinas teisės akto, kuriame konstatuotas teisės pažeidimas, pavišnimui?
- Ar akademinės etikos pažeidimų atvejų pavišinimas, teisėjų nuomone, turi būti vertinamas kaip poveikio priemonė / SANKCIJA asmeniui. Gal nustačius, kad asmuo vairavo neblaivus, pakanka pavišinti per žiniasklaidos priemones?

TEISMŲ PRAKTIKA, NEATITINKANTI REGLAMENTAVIMO (3)

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (teisėjų kolegija: Anatolijus Baranovas, Ričardas Piličiauskas ir Skirgailė Žalimienė) 2017-04-10 nutartyje konstatuoja: „<...> su individualaus administracinio akto faktiniu pagrįstumu sietinas ir viešojo administravimo procedūrų tinkamo atlikimo reikalavimas, įskaitant administracines procedūras pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo III skirsnio nuostatas <...>.“

Vyriausioji administracinių ginčų komisija (komisijos pirmininkas Vytautas Kurpuvesas, Vaidas Milius, Zita Smirnovienė) 2017-07-18 sprendimu panaikino Kontrolieriaus sprendimą motyvuodama tuo, kad „pagal Viešojo administravimo įstatymo 23 str. 4 d., jeigu viešojo administravimo subjektas neturi įgaliojimų priimti administracinės procedūros sprendimą dėl skunde išdėstyto klausimo, jis ne vėliau kaip per 5 darbo dienas perduoda skundą viešojo administravimo subjektui, kuris turi reikiamus įgaliojimus, ir apie tai praneša asmeniui.“

Ar kontrolieriaus sprendimams taikytina administracinė procedūra, jeigu:

- **Administracinė procedūra** – pagal šį įstatymą viešojo administravimo subjekto atliekami privalomi veiksmai nagrinėjant asmens skundą ar pranešimą apie viešojo administravimo subjekto veiksmis, neveikimu ar administraciniais sprendimais galimai padarytą asmens, nurodyto skunde ar pranešime, teisių ir teisėtų interesų pažeidimą ir priimant dėl to administracinės procedūros sprendimą (VAĮ 19 str. 1 d.).
- **Viešojo administravimo subjektas** – tai valstybės institucija ar įstaiga, savivaldybės institucija ar įstaiga, pareigūnas, valstybės tarnautojas, valstybės ar savivaldybės įmonė, viešoji įstaiga, kurios savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, asociacija, šio įstatymo nustatyta tvarka įgalinti atlikti viešąjį administravimą (VAĮ 2 str. 4 d.).
- **Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad studijų organizavimo ir vykdymo veikla neatitinka įstatymuose numatyto viešojo administravimo apibrėžimo, todėl aukštoji mokykla nėra viešojo administravimo subjektas (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėse bylose Nr. AS-442-37/2010; Nr. AS-925-552/2015).**

TEISMŲ SPRENDIMAI, ATITINKANTYS TARPTAUTINĘ PRAKTIKĄ (1)

Vilniaus apygardos administracinis teismas (teisėja Jūra Marija Strumskienė) 2015-04-24 nutartimi, išnagrinėjęs skundą dėl Kontrolieriaus sprendimo panaikinimo, konstatavo: „<...> iš prašomo panaikinti [Kontrolieriaus] <...> sprendimo <...> matyti, kad juo buvo nuspręsta apie Kontrolieriaus priimtą sprendimą informuoti <...>. Taip pat nuspręsta viešinti nustatytus akademinės etikos ir procedūrų pažeidimo atvejus <...>. Prašomas panaikinti Kontrolieriaus <...> sprendimas <...>, kaip matyti iš turinio, <...> **pats savaimė pareiškėjoms nesukėlė jokių teisinių pasekmių, jos nebuvo įpareigtos atlikti konkrečių veiksmų, todėl minėtas sprendimas negali būti ginčo administraciniame teisme objektu (dalyku).** <...> pareiškėjų [skundas] yra nenagrinėtinas teismų, kadangi [Kontrolieriaus sprendimas] nėra administracinis aktas, darantis įtaką pareiškėjų teisėms ir įstatymų saugomiems interesams <...> ir negali būti administracinės bylos nagrinėjimo objektu <...>.“

Vilniaus apygardos administracinis teismas (teisėjų kolegija: Milda Vainienė, Violeta Petkevičienė, Donatas Vansevičius) 2015-11-09 sprendime konstatuoja: „<...> sutiktina su atsakove, kad Kontrolieriui [Viešojo administravimo įstatymo] 23 str. 4 d. nuostatos, reglamentuojančios **administracinės procedūros sustabdymą netaikytinos, kadangi Kontrolieriaus atliekamas tyrimas ir priimamas sprendimas nėra administracinė procedūra, kaip ji apibrėžiama VAI,** kadangi pareiškėjas nėra viešojo administravimo subjektas. <...>.“

TEISMŲ SPRENDIMAI, ATITINKANTYS TARPTAUTINĘ PRAKTIKĄ (2)

Vilniaus apygardos administracinis teismas (teisėjų kolegija: Milda Vainienė, Violeta Petkevičienė, Donatas Vansevičius) 2015-11-09 sprendime konstatuoja: „<...> Nors minėtame sprendime išdėstyta Kontrolieriaus pozicija dėl pareiškėjos veiksmų atitikimo akademinėi etikai, tačiau nėra nurodyta jokių privalomųjų nurodymų, teismo vertinimu, negalima teigti, kad toks sprendimas pareiškėjai jokių teisinių pasekmių nesukelia. Kontrolieriaus sprendimu konstatuojamas akademinės etikos pažeidimas – magistrantės darbo nuplagijavimas, teismo vertinimu, iš esmės yra pagrindas nepripažinti asmens turinčių nepriekaištingą reputaciją Mokslo ir studijų įstatymo prasme, o tai iš esmės užkerta kelią tapti valstybinės aukštosios mokyklos nariu (Mokslo ir studijų įstatymo 20 str. 4 d.). Be to, plagiatu pripažinto straipsnio pareiškėja negalės įtraukti į savo bibliografinių darbų rinkinį, taip pat sutiktina su pareiškėjos argumentu, kad akademinės etikos pažeidimo konstatavimas iš esmės užkerta kelią jai lygiomis teisėmis konkuruoti darbo rinkoje. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, teismo vertinimu, nagrinėjamu atveju negalima teigti, kad skundžiamas Kontrolieriaus <...> sprendimas <...> nedaro įtakos pareiškėjos teisiniam statusui <...>“.

Vyriausioji administracinių ginčų komisija (komisijos pirmininkė Jūratė Mikalčienė, nariai Roma Sabina Alimienė, Laura Paškevičienė) 2016-01-27 sprendime konstatavo: „<...> [Mokslo ir studijų įstatymas] nereglamentuoja Kontrolieriaus sprendimų apskundimo tvarkos ir nenurodo kam priimti sprendimai gali būti skundžiami. <...> [Tarnybos] Nuostatai detalizuoja Kontrolieriaus sprendimų apskundimo tvarką ir numato, kam jo priimti sprendimai gali būti skundžiami, t. y. tik teismui. <...> Atsižvelgiant į nurodytą teisinį reglamentavimą bei teismų praktiką Komisija daro išvadą, kad skundai dėl [Kontrolieriaus] priimtų sprendimų Komisijai nežinybingi <...>.“

Vilniaus apygardos administracinis teismas (teisėja Iveta Pelienė) 2016-02-12 nutartimi, išnagrinėjęs skundą dėl minėto Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos sprendimo, konstatavo: „<...> teismas laikosi nuoseklios praktikos, jog viešojo administravimo subjekto surašytas dokumentas, kuriame nėra viešojo administravimo subjekto patvarkymų (įpareigojimų asmeniui), negali būti bylos nagrinėjimo dalykas <...>. Ginčijamu sprendimu pareiškėjas nebuvo įpareigotas atlikti konkrečių veiksmų. Kontrolieriaus sprendimas, kuriame nurodomi <...> pažeidimai ir daroma prielaida, dėl <...> sprendimų nepagrįstumo, yra informacinio pobūdžio ir konkrečių teisių ar pareigų [Universitetui] nesukelia. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad pareiškėjo reikalavimas panaikinti Kontrolieriaus <...> sprendimą <...> yra nenagrinėtinas teismų, kadangi šis **sprendimas nėra administracinis aktas, darantis įtaką pareiškėjo teisėms ir įstatymų saugomiems interesams**.“

KONTROLIERIAUS SPRENDIMŲ GALIA (1)

Kontrolierius, išnagrinėjęs skundą ar atlikęs tyrimą savo iniciatyva, sprendimu konstatuoja akademinės etikos ir / ar procedūrų pažeidimus. Toks pažeidimų konstatavimas ir sprendimas informuoti apie pažeidimus nėra sankcija. Sprendimas informuoti apie akademinę etiką pažeidusius asmenis ir pažeidimus yra sąlyga kilti atsakomybei, kurią **gali taikyti atitinkama mokslo ir studijų institucija**, grindžiant tuo, kad „<...> aukštųjų mokyklų ir visuomenės interesai turi būti derinami; aukštųjų mokyklų autonomija turi būti derinama su jų pareiga laikytis Konstitucijos ir įstatymų, atsakomybe ir atskaitomybe visuomenei“ (Konstitucinio teismo 2002 m. vasario 5 d., 2008 m. kovo 20 d. nutarimai).

Sankcijų už akademinės etikos pažeidimus Kontrolierius negali taikyti, nes jam nėra suteikti įgaliojimai. Teisinę atsakomybę už akademinės etikos pažeidimus, vadovaudamasi vidaus dokumentais, gali taikyti mokslo ir studijų institucija. **Tik pačios mokslo ir studijų institucijos valinis aktas gali lemti pažeidėjo statuso pasikeitimą.**

Kontrolierius, nustatydamas akademinės etikos pažeidimą, jį grindžia ne teisės, bet etikos normomis, įtvirtintomis mokslo ir studijų institucijų etikos kodeksuose ir tarptautiniuose akademinės bendruomenės dokumentuose, ir akademinės etikos pažeidimą kvalifikuoja, atsižvelgdamas į mokslo ir studijų institucijos etikos kodekso normos (-ų) turinį.

KONTROLIERIAUS SPRENDIMŲ GALIA (2)

Kontrolieriaus sprendimai iš esmės vertintini, kaip informacinio ir rekomendacinio pobūdžio, nesuponuojantys teisinės atsakomybės ir teisinės sankcijos, neturintys nubaudimo funkcijos.

Kontrolierius, pripažindamas, puoselėdamas akademinės etikos vertybes ir apie nustatytus pažeidimus informuodamas mokslo ir studijų institucijas, kitas institucijas ir akademinės bendruomenės narius, vykdo Tarnybos nuostatų 12 punkto 2 ir 6 papunkčiuose įtvirtintus uždavinius Kontrolieriui „prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip mokslo ir studijų institucijos laikosi akademinės etikos kodeksų“ ir „prisidėti prie mokslo ir studijų kokybės, puoselėjant akademinės atsakomybės principus ir etiškas mokslines praktika, taikant plagijavimo <...> prevencijos priemones“.

Informacinio ir rekomendacinio pobūdžio sprendimai nėra privalomi nei pažeidėjui, nei mokslo ir studijų institucijai ir nesietini su tiesioginėmis teisinėmis pasekmėmis ir teisine atsakomybe pažeidėjui.

Kontrolieriaus sprendimas gali sukelti tik moralines pasekmes ir tik tada, jei visuomenė yra morali.

PABAIGA
<http://www.etika.gov.lt>
